

BELÜGYMINISZTERIUM

Társadalmi
Esélyteremtési
Főigazgatóság

NŐ AZ ESÉLY

képzés és foglalkoztatás

EFOP-1.1.2-16 NŐ AZ ESÉLY - KÉPZÉS ÉS FOGLALKOZTATÁS

ZÁRÓTANULMÁNY

Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság | 2023.

TARTALOMJEGYZÉK

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ
2. A PROJEKT BEMUTATÁSA
 - 2.1 A PROJEKT RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA
 - 2.1.1. INDIKÁTOROK
 - 2.1.2. MÉRFÖLDKÖVEK
 - 2.1.3. PÉNZÜGYI MUTATÓK
 - 2.2 EGYÜTTMŰKÖDŐ SZERVEZETEK
 - 2.3 A PROJEKT HELYE A TÁRSADALMI ESÉLYTEREMTÉSI FŐIGAZGATÓSÁGON BELÜL
 - 2.4 A PROJEKT HELYE A TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS TERÜLETÉN, KAPCSOLÓDÁS AZ MNTFS 2030-HOZ
3. A PROJEKT TEVÉKENYSÉGEIRŐL
 - 3.1 KÉPZÉS
 - 3.2 FOGLALKOZTATÁS
 - 3.3 MENTORÁLÁS
4. A PROJEKTMEGVALÓSÍTÁS TAPASZTALATAI
 - 4.1 ERŐSSÉGEK
 - 4.2 GYENGESÉGEK
 - 4.3 A PROGRAMBAN TARTÁS NEHÉZÉSGEI
 - 4.4 ELÉRT EREDMÉNYEK
5. NÉGY CÉLCSOPORTTAGGAL KÉSZÍTETT INTERJÚ RÖVID ÖSSZEFOGLALÓJA
6. KÉT INTÉZMÉNYVEZETŐVEL KÉSZÍTETT INTERJÚ RÖVID ÖSSZEFOGLALÓJA
7. A SZAKMAI VEZETŐ TEREPTAPASZTALATAI
8. ÖSSZEGZŐ GONDOLATOK

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az EFOP-1.1.2-16-2016-00001 azonosítós számú Nő az esély - képzés és foglalkoztatás című projekt 2016. november 01. napján kezdődött és hatályos támogatási szerződés szerint 2023. május 31. napig tartott, országosan 73 foglalkoztatási szinten, 1109 fő célcsoporttag bevonásával. Összesen 73 intézménnyel kötött a projekt együttműködési megállapodást (212 telephelyen történt a célcsoporttagok foglalkoztatása).

Keretemelést követően a támogatási összeg: 8.622.023.839 Ft.

A projekt indulásakor a projektgazda a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: SZGYF) volt, ennek okán a fenntartásában működő szociális intézményekbe kerültek bevonásra a projektben foglalkoztatott célcsoporttagok. 2019. augusztus 1-jén létrejött a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság (a továbbiakban: TEF vagy Kedvezményezett), amelyhez jogutódlással átkerültek a felzárkózási projektek, többek között a jelen projekt is, ez azonban nem érintette a korábban a célcsoporttagok foglalkoztatására létrejött együttműködési megállapodásokat.

A TEF a projekt megvalósításához folyamatosan 40 órás munkaviszonyban biztosított önálló, megfelelő szakirányú végzettséggel és szakmai tapasztalattal, valamint döntési és kötelezettségvállalási jogkörrel rendelkező projektmenedzsert és pénzügyi vezetőt. A Kedvezményezett heti 40 órás munkaviszonyban biztosította továbbá a projekt részére a megfelelő végzettséggel és szakmai tapasztalattal rendelkező szakmai vezetőt is. A szakmai tevékenység megvalósításához folyamatosan biztosított volt a megfelelő létszámú munkatárs alkalmazása munkaviszony keretében (instruktorok, foglalkoztatási referensek, dokumentátorok). E mellett a célcsoporttagok létszámához igazodóan részmunkaidős mentorok is foglalkoztatásra kerültek a projekt keretein belül munkaviszonyban.

A menedzsment munkájának és a szakmai tevékenységek megvalósításának folyamatos ellenőrzését a heti rendszerességgel megtartott értekezletek keretében, a projektek TEF-en belüli koordinálását végző Program-végrehajtási és Módszertani Főosztály főosztályvezetője és osztályvezetője végezte. A projekten belül előkészített szerződések szakmai és pénzügyi tartalmának ellenőrzése a TEF Jogi, Humánpolitikai és Informatikai Főosztály, valamint a Gazdasági Főosztály folyamatos monitoring tevékenységével valósultak meg. A TEF főigazgatója igény szerint, alkalmanként beszámoltatta a kiemelt projektet annak alakulásáról. A szakmai felügyeletet ellátó

minisztérium helyettes államtitkársága és egyben szakpolitikai felelőse havi, rendszeres projekt áttekintő értekezletek keretében került tájékoztatásra a projekt állásáról és az esetlegesen felmerülő problémákról. A projekt szakmai és pénzügyi megvalósításáról, valamint a végrehajtás aktuális állásáról az Irányító Hatóság által kért időpontokban további adatszolgáltatások történtek.

A célcsoporttagok foglalkoztatására az SZGYF háttérintézményeivel kötött együttműködési megállapodások alapján került sor. A célcsoporttagok munkajogilag ezen háttérintézményekben kerültek foglalkoztatásra közalkalmazotti jogviszonyban, amelynek kereteit az előbb említett együttműködési megállapodások rögzítették. 2020. június 1. napjától a Szent Ágota Gyermekvédelmi Szakszolgálat átvette 4 együttműködési megállapodással érintett szociális intézmény fenntartását, ez azonban nem érintette az együttműködési megállapodásban foglaltakat. Ez a fenntartóváltozás 3 vármegyét (Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád és Heves) és 14 célcsoport tagot érintett. A projekt a hatályos együttműködési megállapodások alapján összesen 73 foglalkoztatási szintéren, ezen belül 212 telephelyen foglalkoztat célcsoporttagokat.

2. A PROJEKT BEMUTATÁSA

A roma nők egész Európában és Magyarországon halmozottan hátrányos helyzetűnek számítanak, elsősorban szociális helyzetük és a roma közösségben betöltött szerepük miatt. A felzárkózás egyik kulcseleme a foglalkoztatás, ugyanakkor a roma nők családban betöltött helyzete tradicionális alapokon nyugszik, ami a nők helyét a családi tűzhely mellett jelöli ki, és ezért a továbbtanulásukat és munkavállalásukat is kevésbé vagy egyáltalán nem tartja szükségesnek. Így még a roma férfiakhoz képest is alacsonyabb arányban jelennek meg a munkaerőpiacon. Azonban a roma nők szerepe a családban kulcsfontosságú: a gyerekek oktatásában, szocializálásában, a túlélési technikák alakulásában, valamint a család egészségének alakulása szempontjából. Ők gondoskodnak a család egyben tartásáról is. A roma asszonyok családban betöltött szerepük miatt a szociális változás folyamatának generátorai lehetnek, ez egyben erőssége és értéke is ennek a társadalmi csoportnak, amire lehet és szükséges építeni. A cigány nők Magyarország és ezzel együtt Európa erőtartalékai, akik a családjukért végzett odaadó munkát az országuk javára tudják fordítani, munkaerő-piaci tényezőként tudnak fellépni. A roma népesség felzárkózásának egyik hangsúlyos eleme a roma nők felzárkózása.

A roma nők többszörös hátrányos helyzete a foglalkoztatásban (a roma férfiakénál is alacsonyabb foglalkoztatási mutató), a korai iskolaelhagyás és más problématerületeken (fiatalkori várandósság, prostitúció, emberkereskedelem) mutatkozik meg. Ezt felismerve már a korábbi 2014-2020-as tervezési időszakban is célzott felzárkózási programok indultak a roma nők felzárkózásának segítésére. Ezek a korai iskolaelhagyás megelőzését célzó „Bari Shej” és a roma nők foglalkoztatását segítő és növelő „Nő az esély” programok voltak.

A kiemelt projekt specialitása: A foglalkoztatás és a megfelelő végzettség megszerzését célzó képzés párhuzamosan folyik, teljes összhangban az intézményi feladatellátással. Nem külön képzés és bizonytalan foglalkoztatás, hanem a foglalkoztatás és a képzés együtt – első pillanattól. Nem új álláshely létrehozása történik, ami a projekt után teher lenne a munkáltatónak, hanem üres álláshelyek, ellátás nélküli feladatkörök betöltése a roma nők felvételével.

Még a munka előtt megtörténik az integrálódás az intézménybe (a környezet és munkatársak megismerése), még a képzés előtt átlátják a rájuk váró feladatokat, megtapasztalhatják a rájuk ható fizikai és lelki megterhelést, feladatokat, nehézségeket, a képzés során az elméletet össze tudják kapcsolni a gyakorlattal, a foglalkoztatási színtereken dolgozók megismerhetik a program résztvevőit, a roma embereket, így a befogadás folyamata az első pillanattól jelen van.

A Nő az esély program célja a foglalkoztatáson túl a társadalmi előítélettel és munkaerő-piaci diszkriminációval küzdő munkanélküli romák, kiemelten a roma nők társadalmi befogadásának és foglalkoztatásának javítása volt, a közszolgáltatásban foglalkoztatottak számának növelésén keresztül.

A Nő az esély program kiemelt és pályázatos formában valósult meg, innovációja, hogy valóban foglalkozásba ágyazott képzés zajlott. A folyamat elemei a kiválasztás (alkalmassági felvételi), munkaszerződés és betanítás volt. A betanítás után 3 hónapos szakirányú képzés, a képzés alatt folyamatos munkavégzés történt. A képzés befejeztével teljes munkaidőben 24 hónapig támogatott, majd 12 hónapig kötelező továbbfoglalkoztatás folyt. A 2015-ben zárult program keretében 1012 roma asszony szerzett szakképesítést: óvodai dajka, kisgyermekgondozó-nevelő, gyermek- és ifjúsági felügyelő, szociális gondozó és ápoló, szociális asszisztens.

2016-tól tovább folytatódott a program az uniós források támogatásával: 1109 fő foglalkoztatásba ágyazott képzése valósult meg. Óvodai dajka, gyermek- és ifjúsági

felügyelő, szociális gondozó és ápoló munkakörben segítettük az elhelyezkedésüket és ugyanitt szerezték meg végzettségüket is.

Fontos, hogy a programban résztvevők mikroközösségi szerepe sem elhanyagolható, ami azt jelenti, hogy a programban támogatott emberek nem önmagukban kaptak támogatást, hanem általuk a családjuk is.

A projekt hozzájárult ahhoz a társadalmi inklúzióhoz, amely segítségével a munka világából marginalizálódott aktív korú roma emberek aktívvá és gazdasági szempontból befizetőkké válnak, jövőképet tudnak alkotni és mintát tudnak mutatni gyermekeik számára.

A képzés során a célcsoporttagok OKJ szintű szociális gondozó és ápoló végzettséget kaptak. Ezzel lehetőség nyílt az ellátórendszerben meglévő szakmai hiátusok pótlására olyan roma identitású emberekkel, akik 36 hónapon át a projekt és az intézményi vezetők és munkatársaik segítségével és támogatásával szakemberré váltak.

Az EFOP-1.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú, Nő az esély - képzés és foglalkoztatás című projektbe bevonásra került emberek a projektbe kerülés előtt regisztrált munkanélküliek vagy közfoglalkoztatottak voltak. A célcsoporttagok nagy része a projektbe kerülése előtt nem volt jelen a munka világában.

A projektbe bevont célcsoporttagok száma: **1829 fő (1109 státusz).**

Nemek aránya	1307 fő nő	522 fő férfi
Projektbe kerülése előtt szerzett legmagasabb iskolai végzettség	nyolc általános iskolai végzettséggel rendelkező	1357 fő
	szakképesítéssel rendelkező	294 fő
	érettségivel rendelkező	178 fő
Projektbe kerülés előtt munkanélküliek száma	1138 fő	
Projektbe kerülése előtt közfoglalkoztatottak száma	691 fő	

Az EFOP-1.1.2-16-2016-0001 azonosítószámú projekt a felzárkózó települések közül az alábbi helyszíneken jelent meg:

Jász-Nagykun-Szolnok vármegye

Tiszabura

célcsoporttagok száma: 15 fő

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye

Tarpa

célcsoporttagok száma: 14 fő

Az EFOP-1.1.2-16-2016-0001 azonosítószámú projekt a gazdaságfejlesztési projekt települései közül az alábbi helyszíneken jelent meg:

Békés vármegye

Vésztő

célcsoporttagok száma: 15 fő

Hajdú-Bihar vármegye

Báránd

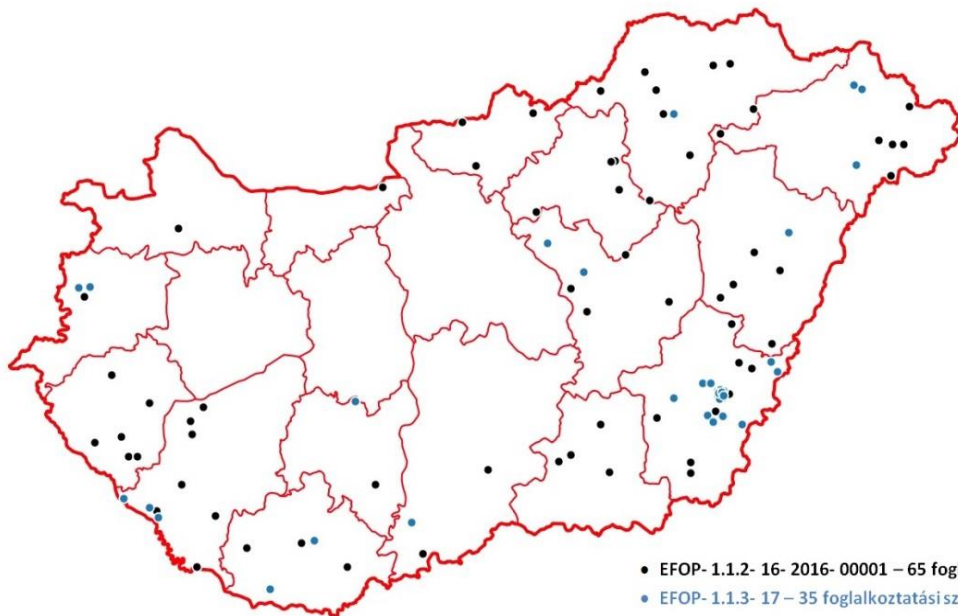
célcsoporttagok száma: 15 fő

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye

Győrtelek

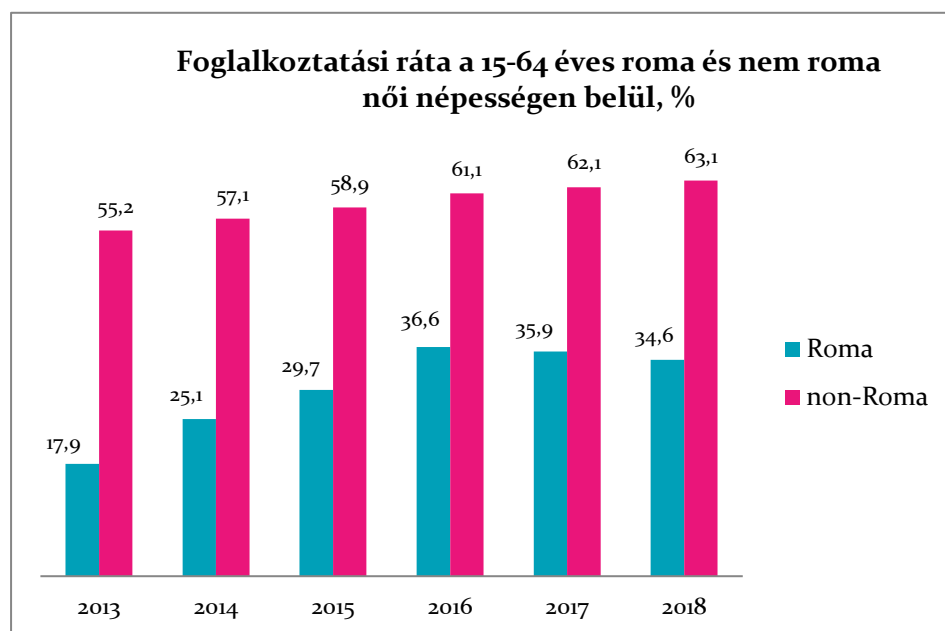
célcsoporttagok száma: 19 fő

EFOP- 1.1.2- 16- 2016- 00001 azonosító számú Nő az esély - képzés és foglalkoztatás és az EFOP- 1.1.3- 17 Nő az esély - foglalkoztatás című projektek foglalkoztatási színterei

A program eredményessége többek között hozzájárult a statisztikai adatok javulásához is. A KSH 2013 óta roma és nem roma bontásban is nyújt adatokat a foglalkoztatottság

alakulásával kapcsolatban. 2013 és 2016 között közel 20 százalékponttal emelkedett a roma nők foglalkoztatottsága. Nagyobb mértékű emelkedést láthatunk, mint a nem roma nők esetében, ugyanakkor a roma és nem roma nők közötti különbség 2013-ban még 37,3 % volt, ami 2018-ra 28,5 %-ra csökkent.

A Felhívás alapján az EFOP-1.1.2 projekt foglalkoztat és képez, de nem csak az EFOP-1.1.2 projekt célcsoporttagjait, hanem az önkormányzatok, egyházak és civil szervezetek által az EFOP-1.1.3 projektben foglalkoztatott célcsoporttagokat is képzik. A képzések során a szociális gondozó és ápoló, a gyermek- és ifjúsági felügyelő, valamint a dajka OKJ-s végzettséget lehetett megszerezni.

Az EFOP-1.1.2 projektben foglalkoztatott célcsoporttagok foglalkoztatásával kapcsolatosan a foglalkoztatási szintekkel – azokkal az intézményekkel, amelyek közalkalmazottként foglalkoztatták a célcsoporttagokat – egyenként megkötésre került egy olyan együttműködési megállapodás, amiben az együttműködő felek vállalták a 36 hónapos foglalkoztatást. A 36 hónapból 24 hónapot a projekt finanszírozott, 12 hónapot pedig az intézmény. A 24 hónapos projektfinanszírozás kiterjedt a célcsoporttag bérére és járulékaira, továbbá az utazási költségre is.

Miután a projekt tervezése során a szinergiák figyelembe vétele prioritás volt, így a foglalkoztatási szintek kialakítása igazodott az SZGYF (EFOP) „Intézményi

ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra való áttérés fejlesztése - intézményi férőhely kiváltás” című projektek megvalósítási helyszíneire. Nagyon fontos szerepe van a szinergiáknak, hiszen azok a szakemberek – szociális gondozó és ápoló –, akik az intézményi férőhelykiváltás megvalósulását követően a Támogatott Lakhatásban dolgozni fognak, – többek között – a programba bevont emberek közül fognak kikerülni a fennálló létszámgény/létszámhiány okán. Természetesen igaz ez a SZGYF (EFOP) „Minőségi lakhatás biztosítása a gyermekvédelemben” című projektek esetében is, ahol szintén felmerült a létszámgény/létszámhiány, ami a gyermek- és ifjúsági felügyelőként végzett célcsoporttagokkal volt pótolható.

2.1. A PROJEKT RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA

A projekt megvalósításának szervezeti keretei:

A projekt indulásakor a projektgazda a SZGYF volt, ennek okán a fenntartásában működő szociális intézményekbe kerültek bevonásra a projektben foglalkoztatott célcsoporttagok. 2019. augusztus 1-jén létrejött a TEF, amelyhez jogutódlással átkerültek a felzárkózási projektek, többek között a jelen projekt is, ez azonban nem érintette a korábban a célcsoport tagok foglalkoztatására létrejött együttműködési megállapodásokat.

Célok: A társadalmi előítélettel és munkaerő-piaci diszkriminációval küzdő munkanélküli romák (kiemelten roma nők) képzésének, a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, köznevelési szolgáltatásokat végző intézményekben való foglalkoztatásra történő felkészítésének és foglalkoztatásának, valamint társadalmi befogadásuk erősítésének megvalósítása.

A munka világában való részvétel nem csupán a létfenntartás biztosítása céljából elengedhetetlen, hanem az ember értékrendjének, önbecsülésének folyamatos fejlesztéséhez is hozzájárul. A programba bevont célcsoporttagok személyiségfejlődése manifeszt módon nyomon követhető volt, hiszen a képzés során végzettséget kellett szerezni, a foglalkoztatásban pedig minőségi munkát kellett produkálni.

A TEF képzései segítségével lehetőség nyílt a szociális ellátórendszerben meglévő szakmai hiátusok pótlására olyan roma identitású emberekkel, akik – a projekt, az intézményi vezetők és munkatársaik támogatásával – szakemberekké váltak. Minden esélyük megvan arra, hogy hosszú távon is megtalálják számításukat és biztos

megélhetésük legyen. Másrészt célunk volt, hogy hosszú távon biztosítsuk munkájukat a munkaerőhiánnyal küzdő szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, köznevelési szolgáltatásokat végző intézményekben. A TEF azon dolgozik, hogy a végzettséget szerzett roma nők a projekt zárását követően is megtalálják számításaikat és biztos megélhetésük legyen. A társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek számára az igazi és minőségi támogatás a munka világában történő elhelyezkedés szakképzettként.

A Nő az esély program újszerűségét, a valós foglalkoztatásba ágyazott képzést a szociális területen jelenleg is alkalmazott, a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I.7.) SzCsM rendelet teszi lehetővé, amelynek értelmében a foglalkoztató a képzés időszakára a foglalkoztatni kívánt személy számára a munkakör betöltéséhez szükséges képesítési előírások alól felmentést adhat.

A programban történő bennmaradást instruktorkok és foglalkoztatási referensek garantálták. Az instruktorkok segítették a tanulási folyamatot és segítettek pótolni a lemaradásokat. A foglalkoztatási referensek a munka világa és a család közötti egyensúly fenntartását támogatták. A program alkalmazott mentorokat is, akik a foglalkoztatási színterek szakemberei, és feladatuk a foglalkoztatási színtér és a bevont személyek közötti kommunikáció, szakmai segítségnyújtás elősegítése, magas szintű működtetése volt.

A szakmai képzés mellett a képzési modulok mindkét szakirányú képzettség esetében tartalmazták a képzést kiegészítő, a munkaerő-piaci igényekhez és az egyéni nyelvi tudáshoz igazodó idegen nyelvi kompetenciafejlesztést, illetve készségfejlesztést.

A program résztvevői kezdetektől átláthatták a rájuk váró feladatokat, megtapasztalhatták a munka során rájuk ható fizikai és lelki megterhelést, így nem a képzés elvégzése után szembesültek a választott szakma mindennapi feladataival, nehézségeivel. Fontos továbbá az is, hogy ebben a konstrukcióban a foglalkoztatási színtereken dolgozók is megismerhették a program résztvevőit, a roma embereket, így a befogadás folyamata az első pillanattól jelen volt, formálódott.

2.1.1. INDIKÁTOROK

Az 1109 státuszt összesen 1829 fő célcsoporttag bevonásával sikerült teljesíteni. A teljes támogatott időszakban bent maradt célcsoporttagok száma 633 fő, ők a projekt elejétől bent voltak a programban.

Műszaki szakmai eredmény/ Indikátor

A 36 hónapos projekt lejártát követően 66 helyszínen megtörtént a projektzárás, amely 1028 státuszt érintett. Az SZGYF fenntartásába tartozó szociális és gyermekvédelmi intézményekben 765 fő célcsoporttagot határozatlan idejű kinevezéssel foglalkoztattak tovább. A fennmaradó 263 főből 163 fő regisztrált munkanélküli, 32 fő a 36 hónapos foglalkoztatás lejárta előtt kilépett a projektből, 13 fő tartós táppénzen van, 55 fő pedig más munkáltatónál helyezkedett el, de szintén a szociális ágazatban dolgozik.

Tekintettel arra, hogy a korábban tervezett költségvetés minden eleme nem merült fel, a projektben maradvány képződött. A képződött maradvány terhére további 81 fő célcsoporttagot tudunk bevonni 8+4-es konstrukcióban: a 12 hónapból 8 hónapot a projekt finanszírozott, 4 hónapot pedig a foglalkoztató intézmény. A képzések 2020. december közepén indultak, összesen 7 megyében 81 fő bevonásával. A projektben újabb maradvány képződött, amelynek felhasználását nem új célcsoporttagok bevonásával terveztük (tekintettel a felnőttképzési és szakképzési jogszabályok módosulására), hanem a még programban lévő 8+4-es konstrukcióban képzésbe és foglalkoztatásba vont célcsoporttagok támogatott foglalkoztatásának, valamint továbbfoglalkoztatási idejének növelését, így a konstrukció 8+4-ről, 16+8-ra változott. A projekt végéhez érve a költségvetés alapján újabb maradvány képződött. A maradvány felhasználását a projektben bevont célcsoporttagok (81fő) továbbfoglalkoztatására fordította a projekt. A 16+8-as konstrukció 18+9-re módosult, tehát 3 hónappal hosszabbodott a célcsoporttagok foglalkoztatása.

A 24 hónapos foglalkoztatás lejártát követően (18+9 konstrukció) 7 helyszínen megtörtént a projektzárás, amely 81 fő célcsoporttagot érintett. Az SZGYF fenntartásába tartozó szociális és gyermekvédelmi intézményekben 75 fő célcsoporttagot határozatlan idejű kinevezéssel foglalkoztattak tovább. A fennmaradó 6 főből 5 fő regisztrált munkanélküli, 1 fő tartós táppénzen van. A rövidebb idejű foglalkoztatási konstrukció 2020 végén került a projekt szakmai tartalmába beemelésre a költségvetés maradványainak felhasználásával.

Mutató neve	Mutató típusa	Célérték	Mutató aktuális értéke	Mutató elérésének céldátuma
Támogatott foglalkoztatásban résztvevő személyek száma	Műszaki szakmai eredmény	977	1109	2023.05.31.
A képzésben résztvevő személyek száma	Műszaki szakmai eredmény	1077	1428	2023.05.31
A képzést sikeresen befejező személyek száma	Műszaki szakmai eredmény	955	1220	2023.05.31
A munkaerőpiaci integráló programokba bevont hátrányos helyzetű személyek száma	Indikátor	1077	1829	2023.05.31
A program elhagyását követően a munkaerőpiacra, vagy munkaerő-piaci programba belépők száma	Indikátor	955	1063	2023.05.31
Migránsok, külföldi háttérű személyek, kisebbségek	Indikátor	977	1829	2023.05.31.

2.1.2 MÉRFÖLDKÖVEK

A projekt a megvalósítás során az alábbi 5 mérföldkövet azonosította be. Az utolsó mérföldkő a projekt fizikai befejezésének időpontjára került betervezésre.

Az egyes mérföldkövekkel kapcsolatos elvárások a következők:

1. mérföldkő: a projekt legalább 400 fő célcsoporttag képzését és/vagy támogatott foglalkoztatását megkezdte, valamint projekt szinten az összes elszámolható költség legalább 5%-áról kifizetési igénylést nyújt be legkésőbb a támogatási szerződés hatálybalépésétől számított 12 hónapon belül,

2. mérföldkő: a projekt legalább 900 fő célcsoporttag képzését és/vagy támogatott foglalkoztatását megkezdte 2018. október 31-ig, a projekt legalább 900 fő migráns, külföldi háttérű, kisebbségi (beleértve a marginalizálódott közösségeket, például a romákat) résztvevőt bevont 2018. október 31-ig,

3. mérföldkő: projekt szinten az összes elszámolható költség legalább 40%-áról kifizetési igénylést nyújt be legkésőbb a támogatási szerződés hatálybalépésétől számított 24 hónapon belül,

4. mérföldkő: a projekt 400 fő célcsoporttag támogatott foglalkoztatását befejezte, akik esetében a 12 hónapos (már nem támogatott) továbbfoglalkoztatása megkezdődött, valamint projekt szinten az összes elszámolható költség legalább 60%-áról kifizetési igénylést nyújt be legkésőbb a támogatási szerződés hatálybalépésétől számított 36 hónapon belül,

5. mérföldkő: a projekt legalább 1077 fő célcsoporttag képzését és/vagy támogatott foglalkoztatását befejezte és a 12, valamint a 4 hónapos továbbfoglalkoztatást megkezdte, illetve a 955 fő esetében már a továbbfoglalkoztatást is befejezte.

A fenti mérföldköveket határidőn belül teljesítette a projekt, az elszámolással kapcsolatos szakmai és pénzügyi tevékenységeket az Irányító Hatóság megvizsgálta.

A mérföldkövek eléréséről benyújtott szakmai beszámolóban az indikátorok aktuális tényértékéről is beszámolót nyújtott be a projekt.

2.1.3 PÉNZÜGYI MUTATÓK

A projekt 99%-os forrásfelhasználás mellett tudja befejezni működési tevékenységét. A 8 620 286 516 Ft-os támogatási összeg három nagyobb költségelemre bontható, ez pedig azt mutatja, hogy a támogatási összeg 81%-a a célcsoport bértámogatására került kifizetésre, 17%-a a projektmenedzsment és a szakmai megvalósítók költségeit fedezte és 2%-ot tettek ki a egyéb kategóriába sorolható költségelemek. Egyéb kifizetés alatt a kötelező nyilvánosságot, a rendezvényszervezést, irodabérlés és rezsi költséget értünk. A projekt a megvalósítás során több, mint 40 kifizetési kérelmet nyújtott be a támogató felé.

A projekt pénzügyi elszámolása az Irányító Hatóság felé a megvalósítási időszakban nem volt ütemezett. A kifizetési igénylések a célcsoport bértámogatásának elszámolása tekintetében folyamatos volt, azonban a szakmai megvalósítók és az egyéb jellegű

kifizetések tekintetében hullámzó volt a teljesítmény. A jövőre nézve ennek kapcsán a TEF levonta a következtetéseket, és beilleszti a tapasztalatokat.

2.2 EGYÜTTMŰKÖDŐ SZERVEZETEK

A Felhívás alapján az EFOP-1.1.2 projekt foglalkoztatott és képzett, de nem csak az EFOP-1.1.2 projekt célcsoporttagjait, hanem az önkormányzatok, egyházak és civil szervezetek által az EFOP-1.1.3 projektben foglalkoztatott célcsoporttagokat is képezte. A képzések során a szociális gondozó és ápoló, a gyermek- és ifjúsági felügyelő, valamint a dajka OKJ-s végzettséget lehetett megszerezni.

Az EFOP-1.1.2 projektben foglalkoztatott célcsoporttagok foglalkoztatásával kapcsolatosan a foglalkoztatási színterekkel – azokkal az intézményekkel, akik közalkalmazottként foglalkoztatják a célcsoporttagokat – egyenként megkötésre került egy olyan együttműködési megállapodás, amiben az együttműködő felek vállalták a 36 hónapos foglalkoztatást.

2.3 A PROJEKT HELYE A TÁRSADALMI ESÉLYTEREMTÉSI FŐIGAZGATÓSÁGON BELÜL

A TEF a belügyminiszter irányítása alatt lévő önállóan működő és gazdálkodó, jogi személyiséggel rendelkező központi hivatalként működő központi költségvetési szerv. A TEF területi igazgatóságai és az azokhoz tartozó Fejlesztési Központok a Belügyminisztérium társadalmi felzárkózásért felelős helyettes államtitkárának szakpolitikai irányításával, az ide vonatkozó kormányhatározatok és rendeletek háttérintézményi végrehajtói.

Regionális területi ellátás feladattal öt igazgatóság működik az országban, egy-egy igazgatósághoz három-hat vármegye tartozik.

A TEF 2019. augusztus 1. napján jogutódlással vette át a SZGYF-től a társadalmi felzárkózást érintő feladatokat. Az intézményünk jogelődei korábban a felnőttképzés – szakképzés területén, valamint társadalmi felzárkózás szakpolitikai - módszertani ajánlásainak figyelembevételével az Európa Unió által finanszírozott felzárkózás célú projektek megvalósításában vettek részt, amely szakmai feladatokat a TEF folytatja a megalakulása óta.

A TEF továbbá az alábbi Európai Unió finanszírozású kiemelt programokat valósítja meg/valósította meg:

EFOP-3.7.1-17-2017-00001 Aktívan a tudásért

A támogatás összege: 6,9 Mrd Ft

A projekt célja: az Aktívan a tudásért EFOP-3.7.1-17. számú, kiemelt projekt célja a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű, 18-55 év közötti, alacsony iskolai végzettségű vagy iskolai végzettséggel nem rendelkező személyek társadalmi helyzetének, foglalkoztathatóságának javítása képzések és munkakipróbálások révén az ország kevésbé fejlett régióiban.

EFOP-1.3.2-16-00001 Felzárkózási mentorhálózat fejlesztése

Támogatás összege: 2,5 Mrd Ft

A projekt célja: a résztvevők foglalkoztatási, illetve munkaerőpiaci integráló programokba segítése, azokban történő stabil benntartása és az eredményes befejezés elősegítése volt.

EFOP-1.4.1-15-2016-00001 Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása

Támogatás összege: 4,5 mrd Ft

A projekt célja: a gyerekesély programok hosszú távú célja – a 25 éves, generációs tervezésű „Legyen Jobb a Gyermekeknek” Nemzeti Stratégia, és a 10 évre tervezett Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia I-II. prioritásaival összhangban –, a hátrányos helyzetű gyerekek életesélyei növekedjenek, közelítsenek az elfogadható átlaghoz, törjön meg a gyerekszegénység generációs átöröklődésének rossz folyamata, figyelemmel a gyerekek mindenekfelett álló érdekére.

EFOP-1.6.1-VEKOP-16-00001 Felzárkózási együttműködések támogatása

Támogatás összege: 3,1 mrd Ft

A projekt célja: a szegregált lakókörnyezetben, mélyszegénységben élő hátrányos helyzetű emberek társadalmi felzárkózásának és integrációjának segítése.

VEKOP-7.1.1-16-2017-00001 „Nő az esély” kiemelt projekt

Támogatás összeg: 250 millió Ft

„Nő az esély” tükörprojektje a VEKOP-7.1.1-16-2017-00001 kiemelt projekt volt. Az érintett projekt egyöntetűen a hátrányos helyzetű emberek munkaerő piaci esélyeinek és megélhetési körülményeinek javítására törekedett – az EFOP-1.1.2 a konvergencia régióban, a VEKOP-7.1.1-16 a központi régióban (Pest megyében és Budapesten).

A projekt közvetlen célcsoportjába tartoztak mindazon társadalmi csoportok, amelyek a munkaerőpiacon jelenleg hátrányos helyzetben vannak, ezért inaktívak vagy álláskereső, ezen belül is fókuszban azok a roma nők álltak, akik a szociális ellátórendszerhez közvetlenül kapcsolódó szakmákra történő képzést vállalták.

A VEKOP-7.1.1-16 „Nő az esély” kiemelt projekt az alacsony iskolai végzettségű, szakképzettséggel nem rendelkező, vagy a munkaerő-piacon elavult képzettségűnek számító elsősorban roma nők kiválasztásával és bevonásával foglalkozott, akik vállalták a szociális-, gyermekjóléti-, köznevelési szolgáltatási tevékenységek betöltéséhez szükséges képzéseken való részvételt, és a határozott idejű munkavállalást.

A VEKOP-7.1.1-2016-17-00001 „Nő az esély-képzés és foglalkoztatás” projektet Budapesten és Pest megyében valósítottuk meg összesen 60 fő bevonásával, amelyből 40 fő képzés és foglalkoztatásban tudott részt venni, 20 fő képzésben. A SZGYF, valamint egy önkormányzat fenntartásába tartozó szociális intézményekben kerültek foglalkoztatásra a célcsoporttagok, szociális gondozó és ápoló szakirányban 31 fő, gyermek és ifjúság felügyelőként 29 fő, 5 képzési helyszínen, összesen 13 intézmény részvételével indult meg. A szociális gondozó és ápoló képzés 1560 óra, a gyermek és ifjúsági felügyelő 420 óra volt.

2021. évben 24 fő gyermek-és ifjúságfelügyelő képesítést szerzett a projekt keretein belül, 2022. május 18-án 26 fő tett sikeres vizsgát OKJ-s szociális gondozó ápolóként.

A VEKOP-7.1.1 projektben foglalkoztatott célcsoporttagok foglalkoztatásával kapcsolatosan a foglalkoztatási színterekkel – azokkal az intézményekkel, akik közalkalmazottként foglalkoztatják a célcsoporttagokat – egyenként megkötésre került egy olyan együttműködési megállapodás, amiben az együttműködő felek vállalták a 18 hónapos foglalkoztatást. A 18 hónapból 12 hónapot a projekt finanszírozott, 6 hónapot pedig az intézmény. A 12 hónapos projektfinanszírozás kiterjedt a célcsoporttag bérére és járulékaira, valamint az utazási költségeire. Támogatási szerződésmódosítás keretében 13+6,5 konstrukcióban további 1 hónap támogatott foglalkoztatás valósult meg.

A 18 hónapos projekt lejártát követően 12 helyszínen megtörtént a projektzárás, amely 38 fő célcsoporttagot érintett. A SZGYF fenntartásába tartozó szociális intézményekben és az önkormányzati fenntartású intézményekben 18 fő szociális

gondozó és ápoló szakirányú végzettséggel rendelkező és 8 fő gyermek és ifjúság felügyelő szakirányú végzettséggel rendelkező célcsoporttagot határozatlan idejű kinevezéssel foglalkoztattak tovább. 4 fő regisztrált munkanélküli, 4 fő a 18 hónapos foglalkoztatás lejárta előtt kilépett a projektből, 1 fő tartós táppénzen van, 3 fő pedig más munkáltatónál helyezkedett el, de szintén a szociális ágazatban dolgozik.

2.4 A PROJEKT HELYE A TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS TERÜLETÉN, KAPCSOLÓDÁS AZ MNTFS 2030-HOZ

2010. évben a Magyar Kormány az önálló Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság felállításával, majd a Magyar Nemzeti Felzárkózási Stratégia megalkotásával a kormányzati hierarchiában magas szintre helyezte, és politikája egyik prioritásává tette a hátrányos helyzetű emberek, a mélyszegénységben élők és a romák felzárkózásának ügyét.

A Kormány 1619/2021. (IX.3.) Korm. határozata a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 végrehajtásának a 2021–2024. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről rendelkezett. A Kormány a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 című dokumentumban foglalt célkitűzések megvalósítása, és a stratégiában megfogalmazott felzárkózáspolitikai elvek érvényesítése összhangban van az Európai Uniónak a roma népességet és a szegénység csökkentését, a társadalmi kohézió erősítését célzó szakpolitikai törekvéseivel.

A Stratégia fókuszában a gyermekjólét és gyermekvédelem, az oktatás, a foglalkoztatás, az egészségügy, a lakhatás, valamint a kulturális párbeszéd és antidiszkrimináció területei álltak. A fejlesztések gerincét az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) adta.

A megnyert támogatások révén az érintett települések a területi és egyéb sajátosságaik miatti lemaradást a fejlesztések ellensúlyozták és fejlődési esélyeket biztosítottak az érintetteknek. A következő programozási időszak (2021-2027) feladata ezen szint fenntartása.

Az oktatás területén a roma származású és anyagi nélkülözéssel veszélyeztetett gyerekek iskolai lemorzsolódásának csökkentését célozza meg a Stratégia. Ezen a területen a végzettség nélküli iskolaelhagyással veszélyeztetett gyermekek számát sikerült csökkenteni, de még további erőfeszítésekre van szükség, hogy a

munkaerőpiacon jól hasznosítható képzettséget szerezzenek a most még gyermekkorú fiatalok.

A foglalkoztatás területén folyamatos fejlesztések valósultak meg ebben az évtizedben, amelynek eredményeképpen foglalkoztatás-bővülés valósult meg Magyarországon. Ugyanakkor – ezzel párhuzamosan – jelentős munkaerőpiaci tartalékok állnak még rendelkezésre a megváltozott munkaképességű és a roma származású emberek körében. Az ő foglalkoztatásba való minél nagyobb arányú bevonása kapcsán további célzott fejlesztésekre van szükség továbbra is.

Az egészségügy területén a programok célja az általános egészségi állapot javítása, az egészségben eltöltött évek számának növelése volt. A megvalósítást egymásra épülő, egymást kiegészítő felhívások biztosították, azonban további fejlesztésekre van még szükség ahhoz, hogy érezhető módon javuljon a célcsoportba tartozók egészségi állapota.

A lakhatás területén a szegregátumok felszámolása a Stratégia egyik legfontosabb célja, amelyben egyszerre történtek jelentős előrelépések és bizonyosodott be, hogy jóval jelentősebb forrásallokációra lesz szükség a jövőben a szegregáció teljes felszámolásához.

Összességében a megvalósult fejlesztések a nehezítő körülményeket (pl. infláció stb.) is figyelembe véve fordulatot hoztak a társadalmi felzárkózás területén, azonban ezeket az eredményeket megtartani és további eredményeket elérni hasonlóan nagy feladatot jelent.

A Stratégia 7.4.1. pontja a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű emberek munkaerő-piacra való belépése beavatkozási területéhez a következőket mondja:

„Célzott és komplex programokkal kell segíteni a roma nőket, akiknek a foglalkoztatottsági rátája rendkívül alacsony, és foglalkoztathatóságukat az esélyteremtő csoportok között is specifikus tényezők határolják be.”

Erre a társadalmi igényre reagál a Nő az esély program és komplexitásának köszönhetően nem csak a projekt ideje alatt nőtt a célcsoport foglalkoztatási szintje, hanem hosszú távon, határozatlan idejű munkaszerződéseket kötöttek a szociális intézmények a projekt résztvevőivel.

A szakpolitikai terület 2020 januárjában publikálta a Magyar Nemzeti Felzárkózási Stratégia munkaerőpiaci- és társadalmi hatások vonatkozásában a beavatkozások érvényesülésének értékelését. Elemezte a Nő az esély programot is az alábbiak szerint:

„A foglalkoztatás területén jó gyakorlatnak tekinthető az EFOP-1.1.2-16 Nő az esély – képzés és foglalkoztatás kiemelt projekt és a vele szorosan együttműködő EFOP-1.1.3-17 felhívás. Az EFOP-1.1.2-16 felhívás logikája szerint a támogatottak foglalkoztatottként lépnek be a projektbe olyan munkakörben, melyhez később képzési modul csatlakozik, és olyan OKJ-s képzést kapnak a résztvevők, amelyet a projektben használnak (s így szakképzést szereznek). A résztvevők roma férfiak és nők, a munkahelyek a szociális és gyermekvédelmi intézmények, ahol egyébként is munkaerőhiány van. Az EFOP-1.1.3-17 felhívás keretében a foglalkoztatás formája a célcsoporttagokkal kötött egyéni együttműködési megállapodás, amelyben az intézmények 36 hónapos foglalkoztatást garantálnak. Ennek során 24 hónapot a projektek finanszíroznak (ez tartalmazza a támogatott bért + járulékait, továbbá az utazási költséget), az utolsó 12 hónapot pedig a fenntartási időszakban a foglalkoztató közintézmény fizeti. A konstrukció sikeressége szempontjából fontos, hogy olyan területen folyik a hátrányos helyzetű roma célcsoport foglalkoztatása és a foglalkoztatásba ágyazott képzése, ahol nagy a munkaerőhiány és a foglalkoztató az állam, így várhatóan a projekt fenntartható. A roma közösségben megvalósított projektek során nagyon jelentős a nem számszerűsíthető kulturális, etnikai és szakmai edukáció és ennek a család egészségében tova gyűrűző szerepe is.”

Az értékelő jelentés alapján is elmondható, hogy szakpolitikai célkitűzés a konstrukció folytatása, annak bővítése a keretösszeg tekintetében. Számos társadalmi felzárkózási program valósult meg az elmúlt években, és úgy hisszük, hogy ezek célzott és együttes hatása hozhat olyan statisztikailag is kimutatható eredményt, amellyel a hátrányokkal küzdő társadalmi csoportok életminősége javulhat hosszútávon.

A célzott beavatkozások megvalósítása mellett kiemelten fontos a szakterületek közötti hatékony együttműködés. Mind kormányzati szinten, mind helyi és civil szervezeti szinten szükséges az együttműködés annak érdekében, hogy a kialakult társadalmi problémák ne eszkalálódjanak. A szakpolitikai terület és a TEF számít azon szervezetek együttműködésére, akik partnerségi hozzájárulásukkal segítenek a hátrányok leküzdésében.

3. A PROJEKT TEVÉKENYSÉGEIRŐL

3.1 KÉPZÉS

Az EFOP-1.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú, Nő az esély - képzés és foglalkoztatás című projektnek két prioritása volt. Az egyik a foglalkoztatás, a másik a foglalkoztatásba ágyazott képzés. A foglalkoztatások a SZGYF fenntartásában lévő intézményekben történnek együttműködési megállapodás alapján. A projektben két munkakörben történt a foglalkoztatás:

- gyermek- és ifjúsági felügyelő, valamint
- szociális gondozó és ápoló.

A képzési tematika a hatályos jogszabályoknak való megfelelés miatt a projekt megkezdését követően került teljeskörűen kidolgozásra – a nyelvi modulok és a Felhívásban megfogalmazott irányítások okán – és engedélyeztetésre.

Az EFOP-1.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú Nő az esély - képzés és foglalkoztatás című projektben a képzési portfólióból engedélyeztetve lett a foglalkoztatási specifikációhoz kapcsolódó szociális gondozó és ápoló, valamint a gyermek- és ifjúsági felügyelő tematika.

A képzések 2017. július hónapban kezdődtek. A megszerzhető végzettségek OKJ-s szintűek. A gyermek- és ifjúsági felügyelő 420 órában, a szociális gondozó és ápoló pedig 1560 órában zajlott.

A „Nő az esély” program segítségével – az EFOP-1.1.2 és EFOP-1.1.3 projektben – összesen 1134 hátrányos helyzetű résztvevő szerzett OKJ-s végzettséget:

- 271 fő gyermek és ifjúság felügyelőként,
- 1 fő óvodai dajka és
- 862 fő szociális gondozó és ápolóként végzett,

Azoknak az EFOP-1.1.3 projektben foglalkoztatott célcsoporttagoknak, akik már rendelkeztek az előírt, szükséges végzettséggel, tudásmegújító képzésen kellett részt venniük, amely képzés tanúsítvánnyal zárult. A tudásmegújító képzésen résztvevő célcsoporttagok száma 86 fő volt.

A tudásmegújító képzés címe: konfliktuskezelés (30 óra), tanúsítvánnyal zárult, ez műszaki szakmai mutató.

Összesen 73 helyszínen volt jelen a képzés, 55 csoport szociális gondozó és ápoló (1560 óra), 18 csoport gyermek-és ifjúságfelügyelő képzésen vett részt (420 óra).

A szakirányú képzettség megszerzését célzó képzés, továbbá a képzést kiegészítő, a munkaerő-piaci igényekhez és az egyéni nyelvi tudáshoz igazodó idegen nyelvi kompetencia-fejlesztés, illetve készségfejlesztés biztosítása (minden képzés esetében a kötelező óraszám felül, a képzés óraszámának 10%-át kitevően) a projektben a hatályos jogszabályoknak megfelelő, engedélyezett képzések felnőttképzési tevékenységet kiegészítő tevékenység részeként jelent meg. Az idegen nyelv kiválasztása a célcsoporttag kiváltsága volt. A képzési tematikában szereplő „Foglalkoztatás I.” modul keretében a lovári vagy beás nyelvet lehetett választani, erősítve ezzel a roma önazonosságot és önkifejezést. A felnőttképzési tevékenységet kiegészítő tevékenység keretén belül pedig a munkaerő-piaci esélyek növelését szolgáló, továbbá a társadalmi elvárásokat teljesítő angol vagy német nyelvből választhattak.

Az EFOP-1.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú Nő az esély -képzés és foglalkoztatás című projektben több foglalkoztatási szintéren 1560 órás szociális gondozó és ápoló képzések zajlottak, amelyből 80 óra (1570-16-3 modulszám) ápolási gyakorlat volt. A szakmai gyakorlat teljesítését egészségügyi intézményekben töltötték a célcsoporttagok: szeptikus sebészet, gasztroenterológia és hepatológia részlegen.

A gyakorlat, amit kórházban, idegen környezetben idegen emberek között töltötték el nagyon jó visszajelzés volt számunkra és számukra is, mivel felhasználták a megszerzett tudást, így a gyakorlaton biztos lábakon álló ismeretekkel rendelkező célcsoporttagok vettek részt. A szakmai gyakorlat két hetes volt, két műszakban dolgoztak a kórházakban lévő szakápolók felügyelete mellett. A gyakorlat végén az egészségügyi intézményben megbízott szakápolók értékelő lapon minősítették a célcsoporttagok munkáját, a következőképpen:

- kiváló/átlagon felüli: jeles
- maradéktalanul jó, de nem átlagon felüli: jó
- nem precíz, nem megbízható: közepes
- gyenge, de nem teljesen elfogadhatatlan: elégséges
- nagyon gyenge, elfogadhatatlan: elégtelen.

Országos szinten a célcsoporttagok nagy része kiválóan megfelelt minősítést kapott, az elért átlageredmény 4.9 volt.

A szakápolók véleménye a célcsoporttagok munkájáról 99%-ban a következők voltak: precíz, pontos, megbízható, alázatos, szorgalmas, magasan képzett szociális gondozó és ápoló. Több helyszínen az egészségügyi intézmények igazgatói dicséretben részesítették a célcsoporttagokat.

3.2 Foglalkoztatás

A projekt sajátossága az ún. foglalkoztatásba ágyazott képzés, azaz nem csak támogatott foglalkoztatás, illetve nem csak képzés folyt a projekt keretein belül, hanem a projektben résztvevő célcsoport tagok munkát kaptak és a munkaviszonyuk alatt végzettséget szereztek, úgymint gyermek- és ifjúsági felügyelő, vagy szociális gondozó és ápoló. A végzettség megszerzését követően továbbfoglalkoztattuk őket. A foglalkoztatás két részből állt: úgymint támogatott rész, ahol a résztvevő célcsoport tagok bérét és járulékait, valamint a képzéshez kapcsolódó költségeket a projekt 100%-ban megtérítette az együttműködő (foglalkoztató) intézmény részére, majd ezt követte a támogatott időszak 50%-áig tartó kötelező továbbfoglalkoztatás, ahol már a foglalkoztató intézmény viselte a célcsoporttagok bér- és egyéb költségeit. A projekt indulásakor ún. 24+12-es konstrukció szerint kerültek foglalkoztatásra a célcsoport tagok, ami 24 hónapos támogatott foglalkoztatást és 12 hónap kötelező továbbfoglalkoztatást jelentett. Többszöri módosítás, projekt költségvetés emelés és megvalósítási időszak hosszabbítás után jelenleg 18+9-es konstrukcióban foglalkoztatunk célcsoport tagokat.

A 36 hónapos foglalkoztatás lejártát követően 66 helyszínen megtörtént a projektzárás, amely 1028 státuszt érintett. Az SZGYF fenntartásába tartozó szociális és gyermekvédelmi intézményekben 765 fő célcsoporttagot határozatlan idejű kinevezéssel foglalkoztattak tovább, 55 fő pedig más munkáltatónál helyezkedett el, de szintén a szociális ágazatban dolgozik.

A 24 hónapos foglalkoztatás lejártát követően (18+9 konstrukció) 7 helyszínen megtörtént a projektzárás, amely 81 fő célcsoporttagot érintett. A SZGYF fenntartásába tartozó szociális és gyermekvédelmi intézményekben 75 fő célcsoporttagot határozatlan idejű kinevezéssel foglalkoztattak tovább. A fennmaradó 6 főből 5 fő regisztrált munkanélküli, 1 fő tartós táppénzen van.

3.3 Mentorálás

A projekt munkáját a mentorok segítették, akik a foglalkoztatási szinterek szakemberei, feladatuk volt a foglalkoztatási szintér és a bevont személyek közötti kommunikáció, szakmai segítségnyújtás elősegítése, magas szintű működtetése.

A főbb feladataik a következő voltak:

Gondoskodik a projektbe került célcsoporttagok foglalkoztatásban tartásáról azáltal, hogy segít kialakítani a célcsoporttagnak önmagáról és önmaga szerepéről egy adekvát képet. Folyamatosan figyelemmel kíséri mentoráltját/mentoráltjait a foglalkoztatásba kerüléstől a projekt befejezéséig (vagy a jogviszony megszűnéséig), erről havi rendszerességgel beszámolót készít. Segíti a célcsoporttag beilleszkedését a munkahelyi környezetbe. Közvetlenül foglalkozik a célcsoporttagokkal (munkavégzésükkel és szociális háttérükkel kapcsolatban) a foglalkoztatásban maradás érdekében. Részt vesz a mentori megbeszéléseken és a szupervíziós alkalmakon. Elvégzett munkájáról beszámolási kötelezettsége van a projektmenedzsment felé. Ellátja a közvetlen feladatokhoz és a projekt működéséhez kapcsolódó egyéb adminisztrációs tevékenységeket. Mentori tevékenységének szakmai segítése céljából tréningen, továbbképzésen vesz részt. Vállalja, hogy a megfelelő feladatellátás érdekében szükség esetén szupervízióon vesz részt. A feladatkörébe tartozó – a szabályzatban és a munkaköri leírásban meghatározott – adminisztrációs és adatszolgáltatási kötelezettségeket kifogástalanul, határidőre végrehajtja. Együttműködik a kiemelt projekt területi instruktorával és foglalkoztatási referensével.

4.A PROJEKTMEGVALÓSÍTÁS TAPASZTALATAI

4.1 ERŐSSÉGEK

A projekt sajátossága az ún. foglalkoztatásba ágyazott képzés, azaz nem csak támogatott foglalkoztatás, illetve nem csak képzés folyt a projekt keretein belül, hanem a projektben résztvevő célcsoport tagok munkát kaptak és a munkaviszonyuk alatt végzettséget szereztek, úgymint gyermek- és ifjúsági felügyelő, szociális gondozó és ápoló vagy dajka. A végzettség megszerzését követően is továbbfoglalkoztatja őket az intézmény.

A programban történő benmaradást instruktorkok és foglalkoztatási referensek garantálták. Az instruktorkok segítették a tanulási folyamatot és segítettek pótolni a lemaradásokat. A foglalkoztatási referensek a munka világa és a család közötti egyensúly fenntartását támogatták. A program alkalmazott mentorokat is, akik a foglalkoztatási színterek szakemberei, és feladatuk volt a foglalkoztatási színtér és a bevont személyek közötti kommunikáció, szakmai segítségnyújtás elősegítése, magas szintű működtetése.

A program résztvevői kezdetektől átláthatták a rájuk váró feladatokat, megtapasztalhatták a munka során rájuk ható fizikai és lelki megterhelést, így nem a képzés elvégzése után szembesültek a választott szakma mindennapi feladataival, nehézségeivel. Fontos továbbá az is, hogy ebben a konstrukcióban, a foglalkoztatási színtereken dolgozók is megismerhették a program résztvevőit, a roma embereket, így a befogadás folyamata az első pillanattól jelen volt, formálódott.

4.2 GYENGESÉGEK

AZ EFOP-1.1.2 projektbe 1109 státuszon összesen 1825 fő került bevonásra. A probléma az volt, hogy a felhívásban foglaltak szerint a kieső célcsoporttagot 2 hónapon belül pótolni kellett, amit 186 státusz esetében nem sikerült megvalósítani, főleg azokon a településeken, ahol nagyobb volt a munkalehetőség. Az Irányító Hatóság felé egyedi alátámasztó dokumentumokat nyújtottunk be és a fent említett 186 státuszból 179 státusz elfogadásra került.

4.3 A PROGRAMBAN TARTÁS NEHÉZÉSGEI

A célcsoporttag pótlások során tapasztaltuk a bevonandó személyek részéről a biztonság és a kiszámíthatóság iránti igényt. A felhívás szerint két hónapon belül szükséges volt pótolni a kieső célcsoporttagot, azonban ilyen rövid időre nagyon nehéz, többnyire nem is volt lehetséges a pótlás, gígyelembé véve a projekt azon célját is, hogy kiszámítható, tervezhető és biztos megélhetést biztosítson, és az inaktívak valós munkaerő piaci reintegrációját megalapozza.

4.4 ELÉRT EREDMÉNYEK

A projektnek több pozitív hozadéka is van. A család rendszeres jövedelemre tett szert, a munka és a család harmonikus kapcsolatára való törekvés erősödött. Ebben a folyamatban a család és a gyermekek szerepe igen hangsúlyos, vagyis a gyermek azt látja, hogy a szülő reggel elindul dolgozni. Nagyon fontos, hogy a család életébe bekerült a rendszeresség.

A projekt hozzájárult ahhoz a társadalmi inklúzióhoz, amelynek segítségével a munka világából marginalizálódott aktív korú roma emberek aktívvá és gazdasági szempontból befizetőkké válnak, így jövőképet tudnak alkotni és mintát tudnak mutatni gyermekeik számára.

A „Nő az esély” program segítségével - az EFOP-1.1.2 és EFOP-1.1.3 projektben - összesen 1134 hátrányos helyzetű résztvevő szerzett OKJ végzettséget és több mint 1000 fő célcsoporttagot határozatlan időre foglalkoztattak tovább az együttműködő intézmények.

A Felhívás IV. Kommunikációs és disszeminációs tevékenységek körébe tartozó, a projekt eredményeinek nemzetközi terjesztése pontjához kapcsolódóan 2018. június 21. és 23. között Triesztben mutattuk be a projekt eredményeit, valamint szintén előadóként meghívást kaptunk 2018. november 5-6-án Bécsbe, az Európai Szociális Hálózat (ESN) szervezésében megrendezett konferenciára. A konferencián való részvétel és szakmai siker megjelent az ESN kiadványában is.

A Nő az esély projektet 2021. novemberében kereste meg a Miniszterelnökség, hogy az Európai Bizottság szeretne bemutatni a honlapján olyan jól sikerült projekteket, amelyeket az Európai Szociális Alap finanszírozott. Az EFOP IH ajánlása alapján a TEF által megvalósított EFOP-1.1.2 Nő az esély projekt is kiválasztásra került Magyarországról. Ehhez kellett egy templatet angolul kitölteni és megküldeni a Miniszterelnökségre, fényképpel és videóval. 2022. februárban értesítették a Miniszterelnökségről arról, hogy magyarul és angolul is megjelent a projekt a honlapon (<https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en/projects/unemployed-work-and-self-esteem>) és megköszönték az együttműködést. Ezután értesített az ESZA+ is, hogy megjelent a cikk jó gyakorlat címen.

5. NÉGY RÉSZTVEVŐVEL KÉSZÍTETT INTERJÚ RÖVID ÖSSZEFOGLALÓJA – CÉLCSOPORTTAGOK TAPASZTALATAI

A Garából származó **Kazinczi Eszter** korábban nehezen talált munkát, de mára országosan elismert képesítést szerzett, és határozatlan idejű szerződéssel szociális gondozóként és ápolóként dolgozik. Az Európai Szociális Alap által finanszírozott projektnek köszönhetően Eszter optimistán látja a jövőt: „Azt hiszem, az életben nincs is ennél többre szükség. Már minden téren boldog vagyok: a családi életben és a munkában is”.

Botos Tünde, Mérken dolgozó munkatárs, így fogalmaz: „A projekt kiváló lehetőség volt számunkra. Ennek a bizonyítványnak a megszerzése nagy eredmény, és a családban is megbecsülik. Sok diáknak az a célja, hogy elvégezze a középiskolát. Közéjük tartozik például az édesanyám is. Én most a szakápolói képzésre járok.”

Botos Tünde édesanyja, Botosné Ruha Tünde szintén részt vett a szociális gondozói és ápolói képzésen: „Az itteni munkámnak köszönhetően vissza tudtam fizetni az adósságomat. De a legfontosabb az a szeretet, amit a kollégáktól és az ellátottaktól kapok – és amit én adok nekik. Tudom, hogy itt a helyem. Hálásak vagyunk mindenkinek, hogy itt lehetünk, hogy segítettek nekünk befejezni a képzést, és esélyt adnak a roma embereknek”.

A Mátészalkán élő Rézműves Norbert élt a lehetőséggel, és elvégezte a gyermek- és ifjúságvédelmi felügyelői képzést. Így nyilatkozik: „Korábban az építőiparban dolgoztam ipari takarítóként, de mindig is ki akartam törni ebből a helyzetből. Az építőiparban dolgozók többsége télen több hónapig is munka nélkül marad. Szociális segélyekből élünk, tehát ez a program nagyszerű lehetőség volt a számunkra, hogy állandó munkát kapjunk.”

6. KÉT INTÉZMÉNYVEZETŐVEL KÉSZÍTETT INTERJÚ RÖVID ÖSSZEFOGLALÓJA

A helesfai tagintézmény vezetőjének beszámolója a projektről

A program egy válogatóval kezdődött, interjú és teszt írás. Így sikerült felmérni a programban résztvevő hallgatók rátermettségét, alkalmasságát, szociabilitását. Mikor kiderült, hogy kik kapnak lehetőséget az intézményben magvalósuló projektben való

részvételre, elkezdődött az előkészítő szakmai munka, a dolgozók felkészítése arra, hogy mi fog történni, hogyan zajlik egy ilyen program. Az Egyesített Szociális Intézmény igazgatójának segítségével tisztázták a dolgozók szerepét, kinek mi lesz a feladata a rendszerben azért, hogy a projekt sikeres és hasznos legyen az intézet és a célcsoporttagként bevontak számára egyaránt. Ezt a folyamatot a vezetők részéről a teljes elfogadás és nyitottság jellemezte, ami közvetítve lett az intézményben dolgozó munkatársak felé is.

Mind ennek köszönhetően sikerült átadni, kialakítani egy elfogadó, nyitott környezetet, ahova biztonságban tudták fogadni a célcsoporttagokat. Mivel a helesfai intézmény is, mind sokan mások, létszámihiánnyal küzd, ezért hatalmas lehetőségnek tekintette azt, hogy részesei lehetnek a programnak, felismerve a lehetőségét annak, hogy amilyen szakmai munkát végeznek a csoporttal olyan szaktudású munkatársakat kap az intézmény szakdolgozói csoportja „magunknak neveljük őket”.

Megteremtettük a tárgyi feltételeket is, átalakítottuk az intézmény rendjét úgy, hogy minden célcsoporttag maximális feltételekkel dolgozzon. Mikor előkészítő munkáról beszélünk nem csak az egészségügyi csoportot értjük alatta, hanem a mentálhigiénés csoportot, fizikai dolgozókat, és nem utolsó sorban a lakókat is.

A programban dolgozó instruktorokkal sikerült egy bizalmi kapcsolatot kialakítani sok-sok személyes találkozó telefonbeszélgetés útján, ami a program végére feltétel nélküli lett. Ezért az energiánkat nem pazaroltunk magyarázkodásra, mindig ott voltunk egymás számára, ha meg kellett oldanunk valamilyen problémát. Problémák már pedig voltak, de mindig sikerült közösen megtalálni a megoldást, egy ilyen légkörben és helyszínen kezdődött a program.

Első lépésnek a szakma megismertetését tűztük ki célul és az alázat kialakítását. Nagyon sok időt szántunk közös megbeszélésekre, tapasztalat cserére, visszacsatolásokra. Mindenre vonatkozóan kimondásra kerültek a problémák, az észrevételek, nem utolsó sorban a pozitív dolgok. Az első cél teljesítve lett a beilleszkedés sikeres volt. Még a kételkedő dolgozók számára is bebizonyosodott lehet hinni a program sikerében.

Nagy volt a lelkesedés, a célcsoporttagok nyitottak voltak minden újra, bár ennek kezelésében többször a mentorok segítségére szorultak. A mentorok úgy lettek kiválasztva, hogy minden helyzetben reagálni tudjanak a felmerülő helyzetekre, mert megvolt a szakmai tudásuk, kompetenciájuk intézményen belül és a programon belül

is. Így sikerült ezt az egyensúlyi helyzetet végig fenntartani a program során. Ez nagyon jó és tudatos döntés volt a vezetés részéről.

Három hónap után elkezdődött az iskolarendszerű oktatás is, melynek helyszíne az intézmény volt, ezért a mentori soros kapcsolat, felügyelet egy percre sem szűnt meg. Az elméleti oktatók nagyon komolyan vették azt, hogy a csoportnak megbízható tudást kell szerezni. Meg kellett tanulni jegyzetelni. De az addig kialakított bizalmi kapcsolat révén mindenkivel egyénileg tudtunk foglalkozni, kidolgozni számukra a tanulási stratégiát. Jellemző volt az olvasási, írási nehézség. Másfajta odafigyelést, segítséget igényelt ez a szakasz. Sokszor a mentorok beültek az elméleti órákra azért, hogy az oktatókkal együttműködve biztosítsák a haladást. Sok tapasztalatot szereztek a megfigyelés által, amit később hasznosítani tudtak a munkájuk során. A csoporton belüli mozgások, célcsoporttag cserék ezen időszakra voltak tehetőek a munka során megtanult fegyelem a hallgatók egy-két tagjánál nem volt még kialakulva a tanulási szakban. A távozó csoporttagokat mindig tudtuk pótolni, az új tagoknak sikeres volt a beilleszkedése, felzárkózása. Az így kialakult végleges csoport szép lassan átalakult egy egymást segítő, bátorító egymásért küzdő csapattá. Tehát a munka egyik fele teljesítve volt. A kialakult légkör, tenni akarás törekvés nagyon segítette a szakmai stáb munkáját, az energia kizárólagosan a tudás bővítésére és a felkészülésre fordítódott. Szerintem azzal, hogy a csoport idáig tudott fejlődni, kivívta mindenki elismerését, megbecsülését, dicséretét.

A szakmai gyakorlat, aminek egyik részét kórházban idegen környezetben idegen emberek között töltötték el, nagyon jó vissza gazolás volt számunkra és számukra is, mivel felhasználták a megszerzett tudást, illetve a gyakorlaton biztos lábakon álló ismeretekkel rendelkező célcsoporttagok vettek részt.

Fantasztikus érzés volt hallgatni más szakembereket a csoportról. A vélemény az volt, hogy egy magasan képzett, alázatos szociális ápoló-gondozó csapatról van szó.

A vizsgák rendkívül jó eredménnyel zárultak, az országban az egyik legjobb eredmények itt születtek. Fontos számunkra, hogy olyan szakembereket alkalmazzunk a jövőben, akik nálunk képződtek, szocializálódtak. Valamennyi célcsoporttagot jelenleg foglalkoztatjuk a képzés befejeztével is, a továbbfoglalkoztatási időszak lejártával véglegesen tudtuk foglalkoztatni őket.

Az EFOP 1.1.2-16-2016-00001 projekt jelenléte Győrtelken

Az EFOP 1.1.2-16-2016-00001 Nő az esély - Képzés és foglalkoztatás kiemelt projekt 2016. novemberi indulását követően 2017 januárjától kezdtük meg a toborzó, tájékoztató munkát Győrtelken. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei „Viktória” Egyesített Szociális Intézmény vezetőivel, Győrtelek polgármesterével és a roma kisebbségi vezetővel való eredményes együttműködés eredményeképpen első alkalommal 2017. február 08-án bonyolítottunk le felvételi eljárást, amelyen projektmenedzserünk a bevonási feltételek és a személyes elbeszélgetés alapján választott ki 16 főt a projektben való részvételre. A második csoport esetében toborzó munkára már nem volt szükség. A projekt „eladta magát”, hiszen érdeklődők, jelentkezők folyamatosan érkeztek az első csoport beindulását követően. Így a következő kiválasztásra 2017. november 13-án került sor nagy jelentkezői létszám mellett. Ekkor 18 fő nyert felvételt, ezt a létszámot 2018 szeptemberében további 2 fővel megemelhettünk.

Győrtelken az első foglalkoztatási csoport 2017. április 03-án, a második csoport 2018. január 16-án kezdte meg a munkát közalkalmazotti jogviszony keretében. Ezekkel az időpontokkal vette kezdetét a 24 hónapos támogatott foglalkoztatási időszak a projektünk finanszírozásában, amelyet további 12 hónapos intézményi továbbfoglalkoztatás követett.

Újabb mérföldkövet jelentett a projekt megvalósítás során a szakmai képzés indítása. Olyan felnőttek számára szerveztük a képzést projektünk specifikuma alapján, akik már néhány hónapos szakmai gyakorlattal rendelkeztek, valamennyien szerették a gondozói munkát, és izgatottan ugyan, de nagy ambícióval várták a tanulást. Felnőttképzésben ilyenekkel ritkán találkozhattunk.

Célcsoporttagjaink bebizonyították rátermettségüket és kitartásukat azzal is, hogy a zömmel az intézményben dolgozó oktatók tanítása és irányítása mellett 2019. január 28-án az első csoportunk 16 hallgatója sikeres OKJ-s szakmai vizsgát tett, és így megszerezték a szociális gondozó és ápoló szakképesítést.

A szakmai vizsgabizottság külön kiemelte vizsgázóink gyakorlati tapasztalatát, szakmai elhivatottságát, szakmai szókincsük gazdagságát, amelyet a projekt rendhagyó felépítésének tulajdonítottak. A második csoportra 2020. év első negyedévében várt az OKJ-s vizsga izgalma. Írásbeli és gyakorlati vizsgán sikeres szakmai vizsgát tett a győrteleki szociális gondozó és ápoló csoport. A projekt megvalósítás nem lehetséges

precíz adminisztráció nélkül. Szakmai munkánkat szervesen kiegészítette azoknak az intézményi munkatársaknak a munkája, akik havi rendszerességgel készít a pontos pénzügyi elszámolást projektünk számára.

A két éves együttműködésünk alatt jó szívvel tapasztaltuk, hogy a projekt győrteleki célcsoporttagjai mind emberileg, mind szakmailag nagyon sokat fejlődtek. Ebben nem csak az intézmény és a projekt érdemét szeretném kiemelni, hanem nagy tisztelettel és szeretettel a célcsoporttagjaink szorgalmát és kitartását is, mely nélkül ez a szenzációs eredmény nem lett volna elérhető. A győrtelekiek bizonyítottak – a projektünk adta lehetőséggel élve – elsősorban saját maguknak, továbbá családjaiknak, településüknek, a roma kisebbségnek és a többségi társadalom tagjainak is. Látva a nyugodt és elégedett arcokat, hallva a választékos szakmai és hétköznapi megnyilvánulásukat, higgadt hozzáállásukat, tudva a szakszerű, szorgalmas és megbízható munkájukat, igazolást nyert az, hogy a projektben végzett munkánk nem volt hiába való.

7. A SZAKMAI VEZETŐ TEREPTAPASZTALATAI.

A programban résztvevők kilencven százalékának a munkaerőpiacon ez az első álláslehetősége. A program tervezésekor a közreműködő szakemberek felmérték, hogy a szociális ellátórendszerben mely szakterületeken vannak álláshelyek a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatására, ehhez igazították, hogy hol milyen fajta tudásra van szükségük a képzésben részt vevőknek, akiknek hatvan százaléka legfeljebb nyolc általánossal rendelkezett.

A felzárkózás egyik kulcseleme a foglalkoztatás, ugyanakkor a roma nők családban betöltött helyzete tradicionális alapokon nyugszik, ami a nők helyét a családi tűzhely mellett jelöli ki, és ezért a továbbtanulásukat és munkavállalásukat is kevésbé vagy egyáltalán nem tartja szükségesnek. A programban résztvevők többségének családja van és mégis a gyermekeik, a családjuk mellett beültek az iskolapadba és vállalták, hogy a biztos megélhetés érdekében tudást szereznek.

A Nő az esély projekt jó példa volt arra, hogy a társadalmi különbségeket le lehet küzdeni, ehhez kitartás, szorgalom kell. A képzésben résztvevők megszerezték azt a tudást, ismereteket, ami feljogosítja őket arra, hogy a különböző intézményekben, szociális otthonokban, gyermekvédelmi rendszerben dolgozzanak, és egykori rászorulókból támogató szakemberekké váljanak, ők segítsék a rászoruló elesetteket.

A projekt hozzájárul ahhoz a társadalmi inklúzióhoz, amely segítségével a munka világából marginalizálódott aktív korú roma emberek aktívvá és gazdasági szempontból befizetőkké válnak, jövőképet tudnak alkotni és mintát tudnak mutatni gyermekeik számára. Fontos, hogy a programban résztvevők mikroközösségi szerepe sem elhanyagolható, ami azt jelenti, hogy a programban támogatott emberek nem önmagukban kaptak támogatást, hanem általuk a családjuk is.

Ha abból indulunk ki, hogy a hatékonyság értékelése során első lépésként a szükségletek valós létét kell megállapítani, akkor azt tudjuk mondani, hogy a projekt célkitűzése valós volt, hiszen a munka világában való részvétel aktív korban társadalmi elvárás és kötelezettség, független a képviselt társadalmi csoport attitűdjétől, kulturális hovatartozásától. A munka világában való részvétel nem csupán a létfenntartás biztosítása céljából elengedhetetlen, hanem az ember értékrendjének, önbecsülésének folyamatos fejlesztéséhez is hozzájárul. A programba bevont célcsoporttagok személyiségfejlődése manifeszt módon nyomon követhető, hiszen a képzés során végzettséget kellett szerezni, a foglalkoztatásban pedig minőségi munkát kellett produkálni.

Mitől eredményes a projekt? Azért mert több pozitív hozadéka is van. A család rendszeres jövedelemre tesz szert, valamint a munka és a család harmonikus kapcsolatára való törekvés erősödött.

8. ÖSSZEGZŐ GONDOLATOK

A „Nő az esély” program a felzárkózási szakterület egyik legsikeresebb programja. Sikerének kulcsa egyrészt abban van, hogy egyidejűleg biztosít foglalkoztatást és szakmai képzést, valamint személyes mentorálást a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű romáknak, kiemelten roma nőknek. Mindez szoros együttműködésben történik a foglalkoztató szervezettel. Azon túl, hogy a program munkahelyet és szakmát nyújt roma embereknek, lehetővé teszi a közszolgáltatásokban lévő szakemberhiány pótlását.

A program sikerét másrészt az garantálja, hogy kiemelt projektként került végrehajtásra a TEF által, több éves tapasztalatra épülő módszertan alapján. Vagyis a célcsoport jellemzőihez igazodva a toborzástól a képzésen, vizsgáztatáson át a foglalkoztatás

támogatásáig a folyamat minden elemét a kedvezményezett szervezte és koordinálta, így azonnal tudott reagálni az esetleges nehézségekre is.

A program további értéke, hogy nem új álláshely létrehozása történt, ami a projekt után teher lenne a munkáltatónak, hanem üres álláshelyek, ellátás nélküli feladatkörök betöltése a roma nők felvételével.

A romák, roma nők foglalkoztatásban, illetve a foglalkoztatásba ágyazott képzésben történő bent maradását a programban dolgozó szakmai megvalósítók és mentorok segítik/segítették.

Országos adatok tekintetében az is elmondható, hogy a projektben töltött idő alatt 443 fő tett érettségi vizsgát és 221 fő iratkozott be valamelyik felsőoktatási intézménybe.

Szakmai gyakorlat, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye

Szakmai gyakorlat, Bács-Kiskun vármegye

Szakmai gyakorlat, Nógrád vármegye

Szociális gondozó és ápoló képzés, Hajdú-Bihar vármegye

Gyermek-és ifjúsági felügyelő képzés, Békés vármegye

Bizonyítványátadó rendezvény, Somogy vármegye

Bizonyítványátadó rendezvény, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye

Bizonyítványátadó rendezvény Jász-Nagykun Szolnok vármegye

A kiadvány az EFOP-1.1.2-16 „Nő az esély – képzés és foglalkoztatás” elnevezésű, európai uniós kiemelt projekt keretében készült.

A projekt szakmai vezetője: Köves Márta

Írta: Köves Márta szakmai vezető, Budai Klára projektmenedzser

Jóváhagyta: Horváth Olivér főosztályvezető, Dr. Kovács Edit általános főigazgató-helyettes